

deni brojni egipat., koptski i arap. papirusi s fragmentima književnih djela i privatnih zapisa. Iz faiyûmskih nekropola potječu mnogi portreti pokojnika, koji su se stavljali u sarkofage. Idu u razdoblje od I do IV st. Ti tzv. mumijski portreti, slikani na drvenim tablama tehnikom enkaustike ili na platnu temperom, sa živo i uvjerljivo prikazanim fizionomijama, najsnažnija su ostvarenja helenističkog realističkog portreta. U Faiyûmu su brojne ruševine staroegipat. i ranokršćanskih spomenika. B. Ho.

FAJANSA (franc. *faïence*), keramički proizvod od pečene gline, prevučen neprozirnom caklinom. Ova je tehnika maur-sko-španj. podrijetla. Franc. naziv nastao je prema Faenza (jedan od prvih gradova u Italiji, u kojemu se proizvodilo posude ove vrste). Naziva se i majolika (tal. *maiolica*) prema španj. otoku Mallorca, odakle su se ovi proizvodi uvozili u Italiju (v. *Keramika*).

FAKSIMIL (lat. *facere* činiti i *similis* sličan; *fac* simile učini slično), vjerna reprodukcija, kopija, tačna imitacija nekog rukopisa, crteža, slike, dokumenta, štampane stvari i dr. F. je u obliku i svim pojedinostima posve sličan originalu. Izrađuje se pomoću različitih fotomehaničkih postupaka (fototipija, fotolitografija).

FAKTURA (srednjovj. lat. *factura* izradba), u likovnim umjetnostima izvedba, način na koji je neko djelo izrađeno; zbroj tehničkih pojedinosti, koje su kao cjelina karakteristične za metodu i postupak pojedinog umjetnika. U slikarstvu se f. očituje u vođenju kista, nanošenju slojeva boje i općem *métierskom* izražavanju, a u kiparstvu u načinu odredbe pojedinog materijala (glina, kamen, drvo).

FALAT, Julijan, poljski slikar (Tuliglovy, 30. VII 1853 — Bystra, 1929). Studirao u Münchenu (J. C. Raab, J. Brandt). God. 1895—1910 direktor umjetničke akademije u Krakovu. Slikao scene iz lova i pučkog života, pejzaže i arhitektonske motive iz gradova i sela. Majstorski se služi tehnikom akvarela. Iz nacionalno-romantičke prve faze (hist. kompozicije) razvija se prema izrazito pikturnalnoj interpretaciji pejzažnih motiva i *genrea*, pri čemu primjenjuje način impresionista. Njegovo realističko shvaćanje i sklonost za dočaravanje poetičnih štimunga znatno su utjecali na razvoj novijega polj. slikarstva.

FALCONE, Aniello, talijanski slikar i grafičar (Napulj, 1600—1665). Razvio se pod utjecajem svog učitelja J. Ribere. Slikao prikaze bitaka (nazvan *Oracolo delle battaglie*) na način J. Courtoisa. Osnovao je slikarsku školu u Napulju na kojoj su mu bili učenici S. Rosa i M. Spadaro. Radio bakroreze prema djelima Parmigianinovim i Rafaelovim. Pripadao »Kompaniji smrti« briganta Masaniella; pošto je Masaniello uhićen, F. bježi u Francusku.

FALCONET, Étienne-Maurice, francuski kipar (Pariz, I. XII 1716 — 24. I 1791); učenik J.-B. Lemoynea. U početnoj fazi uzor mu je P. Puget, od kojega F. poprimalo barokni Berni-

njev način plastičnog izražavanja. Radio za Mme Pompadour u Crécyju. God. 1766—78 boravio na poziv Katarine II u Petrogradu, gdje je izveo monumentalni brončani kip Petra Velikog na konju u propnju. Po povratku u Pariz postaje direktor akademije. Radio i graciozne sitne figure za manufakturu u Sèvresu, gdje je bio direktor odjela za kiparstvo. F. se u svojim spisima borio protiv rokoka, a još više protiv klasicizma, no njegov u osnovi barokni način modificiran je mnogim klasicističkim elementima.

DJELA: *Milon iz Krotona*, 1745; *Pigmalion i Kupačica* (oboje u Parizu, Louvre). — SPISI: *Réflexion sur la sculpture*, 1761; *Observations sur la statue de Marc Aurèle*, 1771.

LIT.: L. Réau, Étienne-Maurice Falconet, Paris 1922.

FALCONETTI, porodica talijanskih umjetnika, koji su u XV i XVI st. djelovali u Veroni kao slikari, dekorateri, graditelji i keramičari (fajansa). Od 13 po imenu i djelima poznatih članova porodice glavna je ličnost *Gian Maria F.*, slikar i graditelj (Verona, oko 1468 — prije 1540). Prema Vasariju učenik svog oca Jacopa F.; razvio se pod utjecajem Pisanella, Liberala da Verona i A. Mantegna, a proučavao je i crtao ant. rimske spomenike. Najznačajnije su mu djelo freske u kapeli S. Biagio u veronskoj crkvi S. Nazaro e Celso s vješto ostvarenim perspektivnim prostorom i likovima svetaca i proroka. Slikarske radove izveo je i u veronskoj crkvi S. Giordetto, te u katedrali u Trentu. Kao graditelj dosljedno primjenjuje elemente rim. antike. U Padovi je sagradio *Loggiu*, *Casino*, *Porta S. Giovanni* i *Porta Savonarola*; od 1533 upravljao je gradnjom kapele sv. Antuna u bazilici posvećenoj ovome svecu. Djelovao također u Rimu i okolici, u Spoletu, Mantovi i Veneciji. Njegov sin *Provolo F.* (oko 1502 — ?) radio je kao keramičar u fajansi i kao dekorater u štuku (Padova, Chiesa del Santo).

FALERE (lat. *phalerae*), kod Grka i Rimljana, okrugle pločice (diskovi) od metala ili drugoga materijala, često umjetnički izrađene; mnogo su se upotrebljavale kao ukras na oklopima i dijelovima konjske orme.

FALERII, imena dvaju ant. gradova u juž. Etruriji.

1. **F. Veteres** (danas *Civita Castellana*), glav. grad Faliska, kasnije pod vlašću Rima. Odavde potječu predmeti iz starijega željeznog doba (← IX st.). Među ostacima hrama iz ← IV st. ističu se glineni antefiksi i statue s frontona. Izvan gradskih zidina nalazi se još nekoliko hramova iz ← VI do ← V i iz ← IV do ← III st. U ant. nekropoli nađen je velik broj keramičkog posuda, koje je izrađeno u lokalnim radionicama. Iz vremena renesanse je kaštel.

2. **F. Novi** (danas lokalitet *Falleri*, 6 km udaljen od *F. Veteres*), osnovan nakon razaranja grada *F. Veteres* (← 241). Iz ← III st. potječu dobro sačuvane gradske zidine sa 50 kula i 9 vrata. Neistraženi su sektori grada s ostacima foruma, teatra i amfiteatra. U ruševinama je i romanička crkva S. Maria dei Falleri iz XII st.

Al. S.



FAIYŪM, Portret ratnika